

КАНСЕНБЕРГ-САНДУЛ О. К.

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри міжнародного
та європейського права
(Національного університету
«Одеська юридична академія»)

УДК 341.171

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.1.2.42>

ЕВОЛЮЦІЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ІНСТИТУЦІЙНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті проаналізовано питання щодо еволюції інституційних повноважень ЄС, особливості трансформації ЄС щодо компетенції законодавчих та виконавчих органів ЄС. Об'єднання європейських країн в ЄС є унікальним явищем, яке відрізняється від будь-яких інших та має довгу історію, яка характеризується кризовими випробуваннями та фундаментальними змінами як в економічній, так і в правовій сферах. ЄС є важливим політико-правовим об'єднанням, яке зазнало суттєвих змін від свого створення, у цьому контексті особливо важно приділити увагу інституційному розвитку союзу. Дослідивши цей еволюційний шлях можна детально на прикладі законодавчого органу - Європейського Парламенту, повноваження якого еволюціонували в процесі правової організації нормотворчої діяльності. Характерно, що з початку свого існування і по теперішній час, ЄС проходить свої сходинки розвитку та змінюється в своїй структурі та функціях. ЄС перетворився з митного союзу на актора глобальних змін з широким спектром компетенцій. Ця еволюція вимагала розширення ролі та повноважень також інституційної складової, зокрема Європейського парламенту, як втілення громадської волі та представництва в ЄС. У міру зміцнення демократичних принципів інтеграції, Європейський Парламент отримав все більше повноважень та впливу на законодавчий процес. Він став ключовим учасником у прийнятті рішень та формуванні політики. Його роль не тільки обмежується на розгляді та затвердженні законодавчих актів, але й охоплює ініціювання законопроектів, участь у переговорах з іншими інституціями та представництво інтересів громадян ЄС. Розглядаючи еволюційний контекст в європейській інтеграції нормативного регулювання, а саме Єдиний європейський акт, Маастрихтський договір, Лісабонський договір та ін. можна виокремити співвідношення Європейського парламенту з іншими інститутами ЄС, зокрема з Радою та Комісією та здійснити правову оцінку впливу парламенту на прийняття рішень, а також з'ясувати, які механізми і процедури забезпечують співпрацю між ними.

Ключові слова: *Європейський Союз, Європейський Парламент, інституційні повноваження, трансформація, еволюція ЄС*

Kanenberg-Sandul O. K. The evolution of the transformation of the European Union's institutional powers

The article analyzes issues related to the evolution of the EU's institutional powers, the peculiarities of the EU's transformation regarding the competence of the EU's legislative and executive bodies. The unification of European countries in the EU is a unique phenomenon that differs from any other and has a long history characterized by crisis trials and fundamental changes in both the economic and legal spheres. The EU

is an important political and legal union that has undergone significant changes since its creation, in this context it is especially important to pay attention to the institutional development of the union. Having studied this evolutionary path in detail, it is possible to use the example of the legislative body - the European Parliament, whose powers have evolved in the process of legal organization of rule-making activity. It is characteristic that from the beginning of its existence to the present time, the EU is going through its stages of development and changes in its structure and functions. It has transformed from a customs union into an actor of global change with a wide range of competences. This evolution required the expansion of the role and powers of the institutional component, in particular the European Parliament, as an expression of public will and representation in the EU. As the democratic principles of integration strengthened, the European Parliament gained more and more powers and influence on the legislative process. He became a key participant in decision-making and policy-making. its role is not only limited to the consideration and approval of legislative acts, but also covers the initiation of draft laws, participation in negotiations with other institutions and representation of the interests of EU citizens. Considering the evolutionary context in the European integration of regulatory regulation, namely the Single European Act, the Maastricht Treaty, the Lisbon Treaty, etc. it is possible to distinguish the relationship of the European Parliament with other EU institutions, in particular with the Council and the Commission, and to carry out a legal assessment of the influence of the Parliament on decision-making, as well as to find out what mechanisms and procedures ensure cooperation between them.

Key words: *European Union, European Parliament, institutional powers, transformation, evolution of the EU*

Вступ. Аналізуючи етапи еволюції інституційних повноважень ЄС на відповідному етапі було розширенні повноваження у таких сферах, як правосуддя, соціальна політика та управління кризових ситуацій. Вивчення чинників впливу на трансформацію допоможе розглянути, як змінювалися інституційна структура та її функціонування та як це відобразилося на здатності відповідати на сучасні виклики.

Постановка завдання. Метою статті є розглянути особливості трансформації ЄС та його інституційних повноважень відповідно до міжнародних договорів у певний період - Єдиний європейський акт, Маастрихтський договір, Лісабонський договір та ін.

Результати дослідження. У контексті трансформації ЄС та його інституційних повноважень важливо розглядати різні підходи вчених до розподілу повноважень між Союзом і державами-членами. Фокусуючи увагу на ЄС, варто відзначити, що цей політико-економічний союз є втіленням ідеї пан'європеїзму. Концептуально цей союз виникає у 1920 р., зокрема у маніфесті «Пан-Європа». Особливістю цього документу є поява термінів «європейська ідентичність» та «європейська самосвідомість», які з часом стали основою для створення цього союзу [5].

Виходячи з аналізу, проведеного А. Етціоні, «Союзу для цього не вистачає реалізації трьох умов: забезпечення легітимного контролю над силовими структурами, причому з пріоритетом перед повноваженнями національної влади. Право перерозподілу ресурсів між державами-членами, що має визначальне значення для максимального узгодження їхніх інтересів. Самостійна політична правосуб'єктність об'єднання. Вказані умови доповнюють одна одну, і для створення міцного наднаціонального союзу необхідна реалізація всіх трьох умов[11]». Розглядаючи історичний контекст, важливі кроки в європейській інтеграції - Єдиний європейський акт, Маастрихтський договір, Лісабонський договір та ін. Співвідношення Європейського парламенту з іншими інститутами ЄС дозволяє надати правову оцінку впливу парламенту на прийняття рішень, а також з'ясувати, які механізми і процедури забезпечують співпрацю між ними. Особливе місце займає врахування викликів, з якими стикається Європейський Парламент а саме як співвідносяться національні інтереси, зовнішні

тиски та зміни в міжнародному середовищі, що свідчить про складність сучасного законодавчого процесу в ЄС та визначає можливості для його подальшого розвитку та покращення [6].

Досліджуючи трансформацію ЄС характерним виявився той факт, що: «відповідно до установчого договору Європейське співтовариство з атомної енергії стало організацією зі спеціальною компетенцією, пріоритетне значення у якій мають питання наукових досліджень і промислового використання ядерної енергії. Усі ці співтовариства стали так званою першою «опорою» ЄС. Європейське політичне співробітництво стало підґрунтям для створення другої «опори» ЄС – спільної зовнішньої політики та політики безпеки. В 1986 р. у зв'язку з потребами подальшого поглиблення економічної інтеграції було прийнято Єдиний європейський акт, який розширив предметну компетенцію, додавши до сфери спільної політики як регіональна, наукова-технічна та екологічна. Відповідно до ДЄС створювалось регіональне об'єднання з новим більш глибоким рівнем політичної та економічної інтеграції, яке крім всього вже мало певні повноваження в сфері співробітництва поліції та судових органів в кримінальній сфері (третя «опора»). Однак в договорі не було чітко вказано, чи є дане об'єднання міжнародною організацією. З того часу і до того як вступив в силу Лісабонський договір тривали дискусії щодо правосуб'єктності ЄС та обсягу його повноважень як МО [3]. Класифікація ЄС як міжурядового форуму за висновками деяких науковців ґрунтувалася на Маастрихтському договорі, де ця оцінка була обумовлена, передусім, роллю Європейської Ради, беручи до уваги історію створення та особливості регулювання в ДЄС згідно ст. 4 ЄС продовжував розглядатися як конференція глав держав та урядів з участю Європейської Комісії [8].

Згідно з висновками Венеціанської Комісії Ради Європи з 1994 року щодо форми устрою ЄС, це об'єднання «залишається міжнародною організацією наднаціонального характеру, яка, проте, містить в собі певну кількість конфедерації чи федерації [9].

Тому у 2001 р. було прийнято угоду про перегляд ДЄС та договорів, які засновують європейські співтовариства. Відповідно до цього акту можна виділити такі елементи наднаціональності ЄС: наявність в інституційному механізмі ЄС органів, що формуються з незалежних від законодавчої, виконавчої та судової влади держав-членів посадових осіб, наділених повноваженнями щодо управління процесом інтеграції [7]. Передача на основі угоди органам ЄС виключної компетенції в будь-якій сфері, що раніше належала до суверенних прерогатив держав-членів. Право органів ЄС у межах наданої їм компетенції своїми актами надавати права й покладати обов'язки на органи держав-членів, їхніх фізичних та юридичних осіб безпосередньо, без санкції національних властей [7]. Право органів держав-членів, їхніх фізичних та юридичних осіб безпосередньо зноситися з органами ЄС. Право органів ЄС на заміщення держав-членів у сфері зовнішніх зносин. Встановлення примату права ЄС порівняно з внутрішньодержавним правом країн-членів» [7].

Згідно ст. 4 ДФЄС практично усі інші сфери віднесені до спільної компетенції, наприклад, внутрішній ринок, соціальна політика, простір свободи, безпеки та правосуддя, сільське господарство та рибальство тощо [1].

Головко О.І. зазначає, що: «якщо держави мають необмежене право на участь у міжнародній правотворчості, то міжнародні організації в особі своїх органів беруть участь у міжнародній правотворчості в рамках компетенції, тобто кола повноважень, що передбачена на основі угод про їх створення. У праві міжнародних організацій можна виділити два способи закріплення компетенції в установчих договорах: передбачені установчими договорами повноваження, та не передбачені прямо в установчих договорах повноваження, наявність яких вкрай необхідна для реалізації МО її цілей. Це концепція домислювана компетенція та концепція, яка базуються на дотриманні принципу функціональної необхідності [4].

ЄС є *sui generis*, яке поєднує ознаки як державного утворення, так і МО, можна припустити застосування подібного механізму формування їх компетенції. Оскільки ЄС має наднаціональний характер і функціонує на перетині національного та міжнародного права, компетенція також може бути сформована з урахуванням подібного підходу [2].

Висновки. На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що ЄС пройшов значний шлях трансформації, що суттєво вплинуло на розвиток інституційних повноважень.

Заснований на ідеї економічної інтеграції, союз перетворився на складну політико-правову структуру, яка визначає велику частину життя європейців. Одним із ключових факторів трансформації ЄС були різні нормативно-правові акти які надали союзу нові інструменти та повноваження для вирішення сучасних викликів.

Список використаних джерел:

1. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. – Council of the European Union. 2007 URL: http://europa.eu/european-union/index_en.
2. Hrebenuk D. European parliamentarism and establishing the content of the institutional authority within the EU parliament. *Visegrad Journal on Human Rights*. № 6. 2023 у. р. 64 – 71. URL: <https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2024/03/VJHR-6.23.pdf>
3. Ануфрієв М.І. Кісілевич-Чорнойван О.М. Міжнародне право та порівняльне правознавство. наукові записки. серія: право | scientific notes. series: law. № 5. 2018 р. с 170 - 174.
4. Головка О.І. Функції та компетенція органів Європейського Союзу у сфері соціальної політики: Дис. канд. юрид. наук: 12.00.11. Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2003. – 195 арк.
5. Гребенюк Д. О. Політико правова роль Європейського Парламенту в процесі застосування ст. 50 Договору про Європейський Союз : колективна монографія. Харків, 2022. 135 - 142 с.
6. Довгань В.М. Правовий статус європейського парламенту в системі органів європейського союзу. дис. канд. юр. наук: 12.00.11. Львів. 2006 р.
7. Муравйов В.І. Правові засади регулювання економічних відносин Європейського Союзу з третіми країнами (теорія і практика). К.: Академ-Прес, 2002 426 с.
8. Хоббі Ю.С. Правова природа Європейського Союзу : проблема визначення. Держава і право. 2010. Випуск 47. С. 590-595.
9. Яковюк І.В. Державний суверенітет національних держав у складі Європейського Союзу : проблеми визначення. *Вісник академії правових наук України*. 2004. № 3. С. 114-126.
10. Яковюк І. В. Правові основи Європейської інтеграції та її вплив на державно – правовий розвиток України: дис. д-ра юр. наук: 12.00.11. Харків. 2013 р.
11. Яковюк. І. В. Про особливості прояву принципу поділу влади в інституціональній системі ЄС: постановка питання. Держ. буд-во і місц. самоврядування: зб. наук. пр. 2003 р. № 5. с. 17–27.

